

HOW TO PREPARE AN INTERVIEW. STEPS TO A BETTER TECHNIQUE OF INTERVIEWING

Carmen Neamțu

Assoc. Prof., PhD, "Aurel Vlaicu" State University of Arad

Abstract: This paper presents a few problems raised by the chosen questions of a journalist in a press interview. How far you may go to irritate or excite your guest? Is any question possible or allowed? From my practical experience gained in the written press, I am going to present some important points in the economy of any interview. How to prepare it and also possible tricks in the attempt to offer to the reader a fresh and interesting information.

Keywords: documentation in interview, strategies of asking questions, rules and skills.

Manualul de jurnalism semnat de Cristian Florin Popescu amintește câteva etape în elaborarea interviului. Pe primul loc se situează *predocumentarea*, care este etapa inițială și fundamentală în procesul colectării informației, și constă în familiarizarea jurnalistului cu domeniul de activitate, cu temele pe care urmează să le abordeze. Predocumentarea presupune consultarea de la caz la caz a băncii de informație și a lucrărilor de referință¹. Putem spune că predocumentarea este un preambul necesar prin care ziaristul se vede nevoit să se acomodeze cu tema pe care a primit-o sau și-a ales-o singur.

Aprofundarea informațiilor și cercetările care vor servi drept sprijin jurnalistului în realizarea interviului se consolidează odată cu trecerea la cea de a doua etapă care este *documentarea*. Documentarea constă în colectarea efectivă a informației „pe teren”, jurnalistul contactându-și sursele. Predocumentarea constă într-o familiarizare a jurnalistului cu tema pe care o va aborda. Jurnalistul va afla data desfășurării evenimentului despre care va scrie, se va

¹ Cristian Florin Popescu, *Dicționar explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate*, Editura “Tritonic”, București, 2002, pp.271-272.

interesa de viitorii săi parteneri de discuție, verificând și alte interviuri pe care le-a acordat personalitatea căreia îi solicită dialogul.

Să presupunem următoarea situație: jurnalistul dorește să ia un interviu unui actor. În faza de predocumentare, intervievatorul poate suna la agenția teatrului pentru a afla data premierei/spectacolului în care joacă actorul (sau poate urmări afișele stradale cu programul teatrului pe luna în curs). Dacă va contacta biroul de relații cu presa al teatrului, va primi detalii în ceea ce privește distribuția, genul de spectacol (musical, comedie, step și pantomimă, dramă etc.). Toate aceste informații îl ajută pe jurnalist să stabilească tema interviului, dar și o posibilă schemă a întrebărilor pe care dorește să le adreseze invitatului său. Asta nu înseamnă că dialogul nu se poate abate de la linia propusă inițial, sau că în urma răspunsurilor actorului, jurnalistul nu poate întreba și altceva decât ce a stabilit de acasă. Planul de început îi servește pentru coerența discuției, pentru a nu uita, neacoperită, nici o temă.

Așadar, spontaneitatea este binevenită în interviu, chiar dacă, nu de puține ori, ea este jucată de jurnalist. Un jurnalist abil are întotdeauna pregătite și întrebări de rezervă, pentru situațiile în care nu poate prevedea în totalitate în ce direcție ar putea evolua discuția.

Alegerea interlocutorului este deci esențială, interlocutorul trebuind să fie competent, să dețină informațiile de care are nevoie publicul. Sondarea surselor, predocumentarea și documentarea se realizează cu gândul la cititorii posibili. Jurnalistul este acela care trebuie să intuiască informațiile de care are nevoie publicul său și să le aducă în pagina de ziar.

(Pre)documentarea – pași de parcurs

1. Stabilirea subiectului, a temei de discuție.
2. Familiarizarea jurnalistului cu tema interviului: aprofundarea domeniului în jurul căruia urmează să se poarte discuțiile cu invitatul, prin consultarea diferitelor surse pe care jurnalistul le are la dispoziție (cărți, manuale, dicționare, alte studii sau articole, internetul, persoane apropiate invitatului sau experți care cunosc problematicile pe care le veți aborda în discuție etc.)

3. Alegerea invitatului în funcție de competența sa sau în funcție de reprezentabilitatea sa. (Invitatul trebuie să fie o persoană competentă în domeniul ce va fi abordat, sau o persoană reprezentativă pentru subiectul discuției enunțate).
4. Familiarizarea cu invitatul (cunoașterea CV-ului acestuia, eventual prin solicitarea lui de la invitat sau prin documentarea proprie a jurnalistului; parcurgerea altor declarații, interviuri, știri cu și despre invitat; cunoașterea unor detalii despre persoana invitată, cum ar fi temperamentul acestuia, punctele sensibile, care trebuie evitate sau, din contră, folosite în interviu.)
5. Enunțarea scopului interviului și stabilirea unui plan orientativ de discuții abordate de jurnalist. Acesta îi va comunica invitatului tema/temele în dezbatere. (Acest lucru nu înseamnă că ziaristul îi va spune invitatului său, înaintea interviului, care sunt întrebările care i le va adresa. Dar va trebui să-l anunțe asupra tematicii și a timpului de discuție alocat interviului, tocmai pentru ca invitatul său să vină pregătit și să răspundă încadrându-se în timpul alocat. Nu de puține ori, invitații, cunoscând temele pe care jurnalistul le va aborda, pot veni cu date concrete, cifre, alte documente necesare în discuția cu ziaristul).

Când stabiliți un interviu cu o persoană fiți politicoși și punctual. Nu uitați că atunci când sunați dumneavoastră să stabiliți un interviu, persoana în cauză are propriile ei lucruri importante de rezolvat. Insistați să discutați, explicându-i politicoși, fără să ridicați tonul, de ce doriți interviul, unde va apărea și cam cât ar trebui să fie de lung. Așadar, fiți politicoși dar insistenți pentru a obține informația/reacția dorită de la interlocutor! Fiți pregătit să reformulați întrebările, mai ales dacă invitatul evită abil răspunsurile pe care le așteptați. Astfel, un răspuns care inițial era evaziv, poate căpăta substanță prin reformularea întrebărilor dumneavoastră.

Nu uitați să vă închideți telefonul mobil înaintea începerii discuției. E nepoliticos ca acesta să vă sune în timpul dialogului. Și apoi această mică întrerupere poate dăuna ritmului interviului, invitatul uitându-și ideea sau trecând cu ușurință de o întrebare dificilă, „salvat” fiind din discuție de soneria mobilului.

Priviți-vă în ochi interviueatul, arătându-i că vă interesează ce spune. Chipul poate vorbi în favoarea dumneavoastră. Ca să evitați datul din cap, care poate fi deranjant pe parcursul unui interviu lung, puteți recurge la fraze de răspuns de genul: *Serios?; Chiar așa?; Să fie oare adevărat?* (Vezi în acest sens, în anexă, interviul cu exploratorul Alin Totorean întors din Mongolia, unde a străbătut sute de kilometri pe jos. Pentru a-l face pe interlocutor să aducă argumente în favoarea celor afirmate, joc rolul inocentului, folosindu-mă de formula „*chiar așa?*”, *toate* pentru a obține ceea ce doresc).

Teoreticienii presei amintesc și de *metoda cameleonului* sau de încercarea ziaristului de a se apropia de interlocutorul său, câștigându-i încrederea și prin felul cum arată, jurnalistul încercând să-i semene invitatului său. Astfel, vestimentația interviueatorului nu trebuie ignorată de acesta. La un interviu cu un bancher o apariție a jurnalistului în pantaloni scurți și tricou poate dăuna dialogului². Pentru o comunicare bună, interlocutorul trebuie să se simtă confortabil în timpul dialogului, iar acest lucru poate avea loc mai ales în fața unui partener de discuție care îi împărtășește aceleași puncte de vedere. Ziaristul Ion Cristoiu este cel care a consacrat un articol vestimentar care a devenit un soi de uniformă, de marcă a jurnalistului de teren, *vesta de camuflaj* cu multe buzunare la piept.

Interviuearea presupune așadar câțiva pași care trebuie luați în considerare, după ce documentarea jurnalistului a fost parcursă:

- Fixarea interviului cu persoana cu care dorim să discutăm.
- Stabilirea regulilor interviului.
- Întâlnirea (întâlnirile - dacă este cazul unui subiect mai complicat sau mai delicat) cu persoana în cauză pentru obținerea interviului.
- Pregătirea interviului: temele care se vor discuta, stabilirea întrebărilor pentru interviueat, pregătirea aparaturii de înregistrare sau clarificarea modalității de răspuns (în scris, prin e-mail, telefon etc.)
- Redactarea interviului în forma lui pentru ziar.
- La rândul său invitatul vă poate întreba: „Când apare interviul?” Sau „Pot să-l văd înainte de publicare?” La prima întrebare puteți răspunde, politicos, că nu depinde de dvs. asta, dar că îl veți anunța de îndată ce veți ști. La a doua întrebare

² După cum o apariție a jurnalistului la costum și cravată, într-un mediu boem sau într-o fabrică, la o discuție despre bani puțini și problemele șomajului în creștere, e o greșeală de vestimentație ce poate bloca/îngreuna dialogul.

îi puteți spune că nu e politica publicației dvs. de a arăta interviurile înainte de apariție, dar că dacă vor apărea probleme de neînțelegere la transcrierea de pe reportofon îl veți contacta negreșit. Dacă interviul e unul cu termeni tehnici se recomandă ca invitatul să-l vadă înainte de publicare, tocmai pentru a corecta eventualele greșeli de transcriere ale jurnalistului.

De o strategie și de o stilistică aparte a interviului vorbește și Andrei Pleșu într-un articol publicat în revista „Dilema veche“, intitulat „Pot să vă mai enervez cu ceva?“. „Există o strategie, o stilistică și o vocație a interviului. Trebuie să știi să asculți, să știi să întrebi, să-ți alegi bine interlocutorul și, mai ales, să știi ce vrei să obții de la el la capătul discuției. Marii interviuatori (...) au darul de a scoate nu numai ce e mai bun în partenerul de dialog, ci și ce e mai secret, mai imprezvizibil în subteranele alcătuirii sale: omul ajunge să reflecteze asupra unor teme noi sau să dea în vileag gândurile latente, neexprimate încă. Un interviu bun potențează personalitatea celui interviuat. Iar un interviuator bun cultivă dozajul optim între provocare și discreție. În genere, dacă la sfârșitul lecturii ții minte mai curând întrebările decât răspunsurile, ai de-a face cu un eșec. Interviuatorul s-a pus în valoare pe sine și și-a transformat interlocutorul în materia primă a unui program (sau a unei stratageme) de ordin personal. Din câte îmi dau seama, momentul e mai curând al interviului sâcâitor, gândit anume să te scoată din fire. Fie prin inadecvare (îl întrebi pe ministrul Agriculturii ce crede despre reforma sănătății și pe Gabi Vrâncanu Firea ce părere are despre programul de politică externă al Președinției), fie prin obrăznicie de tabloid (îl întrebi pe cancelarul german de ce-și vopsește părul). Se optează, de preferință, pentru derizoriu și diversivune. Îi ceri un interviu lui Hegel și-l întrebi de ce bea atâtea bere, te duci la Kundera și-l întrebi cum se înțelege cu nevasta, te duci la Van Gogh și tot ce vrei să afli e motivul (și detaliile) păruiei cu Gauguin (...)“.³

Roland Barthes amintea de interviul de presă asemuindu-l cu *agresiunea* omului de către om. De ce agresiune? Probabil pentru că nimeni nu acceptă să pătrunzi cu ușurință în intimitatea gândurilor, a sentimentelor și a amintirilor lui. Pentru ca acest lucru să fie posibil ar fi nevoie de

³ „Dilema veche“, An. III, Nr. 106, p.3. Vom vedea că întrebarea dificilă e bine să nu fie plasată la începutul discuției, tocmai pentru a menține linia comunicării deschisă cu invitatul dvs. Iată, în acest sens, cât de neinspirat este ziaristul de la cotidianul timișorean „Renașterea bănățeană“, Nr. 589, atunci când îl interviuează pe dr. Zeno Oprea, președintele executiv al Uniunii Naționale „Vatra Românească”: „D-le președinte, până voi răsfoi carnetul unde mi-am notat câteva din ideile pe care le-ați expus aici și până le voi sintetiza, vă pun totuși o întrebare: sunteți extremist?”

provocarea interlocutorului, de stârnirea lui pentru a obține o reacție. Legat de acest subiect, scriitorul sud-american Gabriel Garcia Marquez, cunoscut și prin cursurile sale de presă, le recomanda studenților săi să-și enerveze interlocutorul de la începutul discuției, cu întrebări deloc comode. Enervați, invitații pot ceda nervos, dezvăluindu-și adevărata față.⁴

Interviul cu ziaristul Ion Cristoiu⁵ pornește tocmai de la remarca scriitorului sud-american, folosită pentru a-l provoca pe interlocutor la destăinuire.

Ion Cristoiu – un alergător de cursă lungă

Dialogurile noastre continuă astăzi cu Ion Cristoiu care se află de această dată într-o situație de rol schimbată. Veți descoperi un Cristoiu eliberat pentru câteva clipe de propriile-i întrebări pentru politicienii de ieri și de azi, un om gata oricând s-o ia de la capăt, atâta timp cât crede pasional în ceea ce face.

- **Domnule Cristoiu, se spune că dacă reușești să-l iriți pe cel intervievat, el va termina prin a țipa adevărul numai de furie. Să pornim discuția noastră de aici. Ce vă irită cel mai mult astăzi?**
- Mă irită mai ales incapacitatea unor oameni de a înțelege din viață, din trecut, din cărți, că totul este trecător, chiar și funcțiile în care ajung. Toți se comportă la un moment dat ca și cum ar fi acolo sus pentru totdeauna. Al doilea lucru iritant pentru mine, nu-mi dau seama care dintre ele mă irită cel mai mult, poate chiar acesta, e încercarea unor români îmbogățiți peste noapte de a imita stilul de viață al ceea ce se presupune că ar fi stilul multimiliardarilor din Occident. Acolo, oamenii de afaceri bogați trăiesc modest pentru că nu au timp. Noi avem o clasă de țoape din toate punctele de vedere, oameni îmbogățiți peste noapte, inculți și care nu țin altceva decât să imite ceea ce ei cred că fac bogătașii din Occident.

Recunosc : aş pleca şi mâine

- **În februarie 1997 vă retrăgeați spectaculos din presă, demisionând din toate funcțiile și declarând public că vă întoarceți la condiția de cititor. Și totuși, în iunie 1997 reveneați la gazetărie, la cotidianul „Național” și apoi ca director al „Cotidianului”, în aprilie 1998. Ce v-a făcut să vă răzgândiți?**

⁴ Iată și un exemplu de la noi. Simona Hodoș, consilierul pe probleme de presă al ministrului Mediului și Gospodăririi Apelor, enervată de insistențele jurnalistului cu prilejul inundațiilor din Banat, răbufnește: „Da' ce, voi [jurnaliștii] credeți că aici, în minister, suntem niște tâmpiți. (...). Dacă vedeți numai partea rea, atunci trăiți în țara pe care o meritați”. Ieșirea aceasta a costat-o demisia.

⁵ Carmen Neamțu, „Ion Cristoiu – un alergător de cursă lungă”, în „Observator”, Nr. 418.

- M-am întors în presă din prostie. Regret și acum că m-am întors. Aveam și am toate mijloacele materiale pentru a nu-mi vinde condeiul. Am fost sedus de ideea de a face un altfel de ziar decât „Evenimentul Zilei“. Toată presa românească este - la ora actuală - [interviul a fost luat în 26 februarie 1999, n.m.] infectată de stilul „Evenimentul Zilei“. Marea majoritate a celor care au lucrat împreună cu mine sunt acum șefi ai acestor ziare. Toate sunt la fel, colorate ca niște sorcove, cu titluri uriașe. Recunosc acest stil pe care l-am impus în 1992. „Cotidianul“ îmi dă posibilitatea de a face un alt tip de ziar, unul occidental, care să nu apeleze la aceste trucuri ieftine. Cred că a meritat ieșirea din bibliotecă, ziarul a atins un tiraj enorm dacă țin cont că a pornit de la 1000 de exemplare și acelea nevândute. Dar cred că totuși am stat prea mult la acest ziar. Dacă aș avea posibilitatea, vă recunosc sincer și în premieră, aș pleca și mâine. Nu mi se oferă însă pretextul. Orice încercare a mea de a mă supăra e rapid temperată de acționari, care nu mă vor întors în bibliotecă. Se pare că sunt condamnat să scriu în continuare articole vremelnice.
- **V-ați întors pentru că ați considerat că nu e totul pierdut, că bătăliile gazetărești nu s-au sfârșit. Este decizia unui optimist care încă mai speră, încă mai are ceva de adăugat. De unde atunci acest titlu pentru ultima dvs. carte, „Un pesimist la sfârșit de mileniu“? Nu vă contraziceți?**
- Titlul cărții mele mă exprimă întru totul. Ea nu este altceva decât o culegere de eseuri pesimiste despre trădări, prăbușiri, bătălii pentru putere, lașitate...În același timp e răspunsul pe care-l dau la sfârșit de mileniu. Căci toată lumea se întreabă cum vom intra în mileniul următor.
- **Riscați să-mi dați un portret al stării noastre de spirit pentru mileniul III?**
- După părerea mea vom intra în mileniul III la fel cum am fost și în mileniul anterior. Adică nu vom fi decât oameni cu măririle și decăderile noastre.

Cel mai mare ziar va fi cel ce va concura un serviciu secret

- **În februarie 1992 introduceți elementul de senzational în articolul de presă. Facultățile de jurnalistică alocă seminarii și cursuri pentru știrea/stilul „Evenimentul Zilei“. Considerați că mai putem vorbi de subiecte/teme prioritare, cu succes garantat la public? Sau altfel spus, ce credeți că îl pasionează azi pe devoratorul de presă?**
- Aș spune că există o rețetă a succesului. „Evenimentul Zilei“ a apărut într-o perioadă (în august 1992 n.m.) în care celelalte ziare afixau cearșafuri de articole. „Rețeta“ succesului ar consta în ceea ce în condițiile unui ziar occidental serios e căutarea loviturilor de presă, adică a *scoop-ului*. Noi nu prea îl avem. De fapt, ziarele noastre merg mână în general pe știri care se regăsesc și la televizor. Sunt întotdeauna invidios pe marile lovituri de presă pe care le dau marile ziare occidentale, documente furate de la Pentagon etc. Sunt convins că cel mai mare ziar din România va fi acela care va reuși să concureze un serviciu secret de informații, adică va reuși să aducă în paginile sale informații foarte sigure, de culise, care să concureze la un moment dat informațiile pe care le oferă un serviciu secret. Din nefericire, opinia publică din România nu e pregătită să discerne între ceea ce e zvon și ceea ce e știre.

- **Știu că vi s-a solicitat colaborarea pentru a preda în cadrul Facultății de Jurnalistică din București.**
- Vă fac acum o confesiune: cred că dacă n-aș fi obligat să scriu în fiecare zi un editorial, aș putea să fac o nouă școală de presă Cristoiu.
- **Prima e cea de pe vremea „Suplimentului artistic”?**
- Da. Am făcut o școală la revista „Zig-Zag”, apoi la „Evenimentul Zilei”, cred că aș putea să dau un anunț și, gratis, s-ar putea înscrie oameni care sunt la facultate sau au terminat deja una. Cu ei aș putea să încerc să lucrez, aș face o școală pentru un ziar occidental. Asta pentru că marea problemă a presei românești, la ora actuală, este faptul că avem jurnaliști gen „Evenimentul Zilei”, dar nu avem gazetari care să poată scrie/spună ceva esențial.
- **Care ar fi lucrurile cele mai importante pe care le-ați spune tinerilor gazetari adunați la această „școală Cristoiu”?**
- Dacă, de exemplu, ar veni cineva, absolvent de istorie, cu preocupări de istorie, în urma unui test l-aș spune că trebuie să găsească ce este interesant în domeniul său. Și nu cred că există la ora actuală domeniu de activitate, de la fizica nucleară la sport, unde să nu fie ceva interesant pentru marele public. Cred că trebuie să ai ochi pentru acel interesant și să scrii în așa fel încât subiectul să ți se arate foarte interesant.
- **O ultimă întrebare, d-le Cristoiu. Sunteți o persoană mediatizată. Vi s-au solicitat numeroase interviuri și dumneavoastră la rândul dumneavoastră ați provocat dialoguri mai mult sau mai puțin controversate. Există vreo întrebare care ați fi dorit să vi se pună și nu vi s-a pus? Puneți-o și răspundeți acum.**
- E o întrebare dificilă. Poate ar fi trebuit să fiu întrebat ce mă consider? Și să răspund. Mă consider un ratat în mai multe domenii. Puteam să fiu un filozof foarte bun și n-am fost și nu sunt. Puteam să fiu un scriitor foarte bun și nu sunt, puteam să fiu un critic literar foarte bun și nu sunt. Sunt un jurnalist bun. Suma mediocrităților din diferite domenii a dat naștere unui jurnalist bun. Cred că aceasta e una din cheile succesului meu. Asta nu înseamnă că sunt și mulțumit de faptul că nu sunt un mare scriitor. Preferam să fiu un mare scriitor, chiar dacă eram mai puțin vedetă, decât un jurnalist care e vedetă, dar una trecătoare. Lumea mă va uita după ce nu voi mai fi.

Așadar, este foarte importantă alegerea corectă, inspirată, a interlocutorului dumneavoastră pentru interviu. Marcel Tolcea (vezi **Manualul de jurnalism**, vol.I, Ed. „Polirom”, Iași, 1997, pp.71-73) amintește că ne alegem invitatul pentru interviu dacă acesta îndeplinește mai multe condiții: deține funcții importante, a realizat ceva important în domeniul în care activează, e o persoană acuzată de fărădelegi grave, cunoaște ceva sau pe cineva important, este martor al unui eveniment despre care scrie jurnalistul, este o persoană căreia i s-a întâmplat ceva important. Astfel, scopul interviului poate fi: acela de a aduna fapte, de a strânge anecdote despre o persoană, de a caracteriza o situație, de a confirma ceea ce ziaristul știe deja sau de a demonstra că ați fost acolo, la fața locului, „pe teren”.

Ține deci de inteligența și experiența jurnalistului de a-l determina pe interlocutor să ofere declarații cât mai surprinzătoare, cât mai interesante, mai pline de miez. Astfel, jurnalistul trebuie să pătrundă în universul existențial al interlocutorului său, construind un cadru de intimitate care să-i permită să lanseze întrebări și să primească răspunsurile dorite.⁶ Ca acest cadru ideal să se realizeze este nevoie de provocarea interlocutorului astfel încât acesta să răspundă, de insistare din partea jurnalistului, atunci când interlocutorul se sustrage dialogului, de reacție din partea interlocutorului ca rezultat al „prestației” ziaristului. Toate aceste componente fac din dialog unul viu. Căci orice interviu bun este un dialog care fatalmente se transformă într-o confruntare.⁷

Despre *interviul ca o confruntare* dintre doi protagoniști vorbește și Cezar Paul Bădescu, în „Poveste de pe alte meleaguri”, articol publicat la revista „Dilema Veche”, Nr. 262, p.19. Autorul compară atitudinile autohtone cu cele ale interviuării de peste ocean. Cazul președintelui Nixon este adus în dezbatere, odată cu filmul despre scandalul Watergate, apărut pe ecrane în 2009, „Frost/Nixon”, în regia lui Ron Howard: „Într-o țară normală, un președinte prins cu ocaua mică își dă demisia. Într-o țară normală, un interviu jurnalistic e o *confruntare*, un meci în care se contabilizează scorul și la sfârșitul căruia există un învingător și un înfrânt”, notează Cezar Paul-Bădescu. Vorbim de țara în care se petrece povestea adevărată din filmul Frost/Nixon. La 9 august 1974, Richard Nixon, al treizeci și șaptelea președinte al SUA, și-a anunțat demisia, în urma scandalului Watergate. David Frost, un moderator britanic de talk-show-uri ușurele, cu vedete, are ideea să facă primul interviu cu Nixon de după demisie. Fostul președinte american acceptă să facă interviul contra sumei de 600.000 de dolari, cei doi se întâlnesc în câteva reprize. Nixon e determinat să-și recunoască vina și interviul realizează cea mai mare audiență pe care a avut-o vreodată o emisiune de știri în Statele Unite.⁸

⁶ În opinia lui Claudiu Săftoiu, în **Jurnalismul politic. Manipularea politicianilor prin mass-media, manipularea mass-media de către politicieni**, Ed. „Trei”, București, 2003, p.149, interviul este, „cea mai evoluată specie a jurnalismului”, produsul de presă „cel mai pretențios, mai dificil și mai interesant”. Se evidențiază astfel rolul ziaristului și abilitatea lui de a-și manifesta personalitatea la fel de mult ca persoana interviuată.

⁷ Vezi: Sorin Preda, **Tehnici de redactare în presa scrisă**, Editura „Polirom” Iași, 2006, p. 183.

⁸ Filmul ne arată, printre altele, cum se construiește un interviu profesionist de televiziune. David Frost are o echipă de consilieri, cu oameni împărțiți pe fiecare domeniu de interes, care gândesc întrebările și fac repetiții cu posibile răspunsuri ale celui interviu. Fostul președinte are și el o echipă care pregătește răspunsurile și studiază adversarul. Tot acest *staff*, de-o parte și de alta, urmărește pe monitoare desfășurarea dialogului dintre cei doi, pentru a aduce corecțiile necesare pe parcurs. Interviul e privit ca o confruntare, un duel, și ambii combatanți sunt conștienți că, dincolo de amabilități, la sfârșit unul dintre ei va pierde. („Numai unul dintre noi poate câștiga” - spune David Frost la un moment dat.) Omul de televiziune britanic e avertizat de oamenii lui, după prima rundă, că Nixon e un

Prezent la Arad cu trupa teatrului „Masca”, actorul și directorul trupei, Mihai Mălaimare, este întrebat despre proiectele sale culturale, despre turneele cu teatrul coborât în cartierele orașului. La un moment dat în dialog, actorul spune că acum „*redescopăr plăcerea lecturii. Citesc acum o carte recentă a lui Nicolae Breban și-mi place la nebunie, căci mă regăsesc între paginile ei. În aserțiunile ei pertinente. Poate că simt un dram de regret că am renunțat la teatru, la meseria de actor pe scenă, dar mă înțarcă o pasiune pe care nu știu pe de-a-ntregul s-o decodez, dar e fulminantă – o atracție pentru politică*”.⁹ Jurnalistul recunoaște cartea despre care vorbește invitatul său și punctează prompt, impulsivând continuarea dialogului:

- **Vă referiți cumva la cartea lui Nicolae Breban – *Riscul în cultură*?**

- Exact despre ea este vorba.

Acum, pornind de la titlul cărții, jurnalistul are ocazia să-l întrebe pe interviuat și chestiuni legate de politică, domeniu în care Mălaimare este foarte activ, în rândurile Partidului Social-Democrat (PSD). Era la acea vreme unul dintre puținii actori trecuți de partea stângii politice, un susținător al premierului PSD Adrian Năstase și al lui Ion Iliescu, președintele de atunci al României.

- **Și ați sesizat cumva ce riscați în politică, în această pasiune care v-a sedus?**

- De regulă, nu-mi creez ierarhii în pasiuni, le trăiesc pur și simplu.

- **Și în partidul d-lui Iliescu, PSD, cum preferați să jucați, cu mască sau fără mască?**

- În politică prefer să cred că sunt un om cinstit. În ograda mea nu mă învață nimeni cum să mătur și să curăț. Sunt stăpân și autocrat la mine acasă. În teatru nu mă învață nimeni cum să fac teatru decât dacă e mai bun decât mine. În rest, democrația e pentru tâmpiți. E una prost înțeleasă acum. Căci ce s-a construit în România după 1989 nu este o democrație.

mare manipulator și să nu se lase dominat de el. La rândul lui, fostul președinte e sfătuit de consilierul său să dea răspunsuri lungi, să nu-l lase pe interviuator să preia controlul. Ca în vechea poveste cu David și Goliat sau ca în filmele actuale de acțiune, eroul este copleșit de adversar. Frost pare o jucărie în mâinile unui Nixon uns cu toate alifiile și mersul interviului este dictat de acesta din urmă. „*Președintele conduce cu 11-0*” - decretează după câteva întâlniri consilierul lui Nixon. Asta pentru că Frost este - după cum se spune la începutul filmului - un *performer*, un interpret al partituriilor scrise de alții. La un moment dat însă, acesta se trezește și își revine spectaculos. Impulsionat de un telefon nocturn al fostului președinte, se transformă el însuși în jurnalist, în investigator. Își pregătește cu minuțiozitate și inteligență loviturile, iar în confruntarea finală își covârșește adversarul. Lovitura de grație o dă însăși televiziunea - pe care David Frost știe să și-o pună în slujbă. «*Cel mai mare păcat al televiziunii e că simplifică, diminuează idei mărețe și complexe, perioade de timp. Cariere întregi sunt reduse la o singură imagine*» - spune o voce din *off*, care vorbește și despre «*puterea reductivă a unui prim-plan*». Acest prim-plan, figura descumpănită și învinsă a lui Nixon, atârână mai greu decât toate discursurile frumos împachetate de până atunci. La final, Richard Nixon îi strânge cu fair-play mâna celui care l-a înfrânt și i-a făcut imposibilă reabilitarea la care spera. «*Ai fost un adversar pe măsură*» - îi spune Nixon; Vezi: Cezar Paul Bădescu, art. „Poveste de pe alte meleaguri”, în „Dilema Veche”, Nr. 262, p.19.

⁹ Carmen Neamțu, „Teatrul – o seducție prelungită la temperatura reacțiilor publicului”, în „Observator”, Nr.627, p.8.

- **Dar ce este?**

- Este o societate a liberului arbitru, în care fiecare face cum îl taie capul și fiecare își creează o statuie din capacitatea lui de a nu respecta legea. Țara aceasta are nevoie de o mână forte, care să pună lucrurile la punct. Democrațiile autentice, recunoscute, n-au nimic în comun cu ceea ce se întâmplă în România astăzi. (...)

Privit din afara profesiei, interviul poate părea un gen foarte simplu, în care „prin intermediul interviului tipărit, cititorii de ziare se întâlnesc cu oamenii de seamă și află părerile și trăsăturile lor personale. (...) Cuvântul vorbit, redat textual, dă viață materialului. Este ca și cum persoana interviuată ar vorbi fiecărui cititor în parte. Precizările și opiniile redade în cuvintele unui om care vorbește cu autoritate cântăresc mai greu decât afirmațiile unui redactor necunoscut”.¹⁰ Căci ce este mai ușor decât să pui câteva întrebări unei personalități, să reproduci dialogul și să-l transmiți spre publicare? Și totuși, fără experiență și o bună documentare din partea jurnalistului acest lucru nu este posibil. Nu te poți baza doar pe inspirația de moment, pornind de la ideea că te vei descurca la fața locului, că vei improviza cu talent, că-ți vor veni ideile pe parcurs. Iată și două exemple de interviuri care au pornit de la intuiția de moment a jurnalistului. Fotograful de la ziar a făcut două fotografii cu actorii Horațiu Mălăele și Colea Răutu. Și cum prin anii '90, nu exista un așa mare număr de aparate digitale cum există astăzi într-o redacție, iar pozele se obțineau în urma dezvoltării filmului și erau plătite numai dacă ilustrau un articol, fotograful m-a rugat să nu-l las fără remunerație și să le iau câte un interviu celor doi. Cum nu aveam nimic planificat, neintenționând să-i abordez pentru o discuție, m-am decis totuși să fac interviurile.

Despre actorul Horațiu Mălăele știam doar că va juca la Arad în piesa „Măscăriciul” după A.P. Cehov, ultimul spectacol programat în cadrul Festivalului Național de Teatru Clasic. În spatele scenei, la cabină, mă pregătesc să intru să-i cer o declarație scurtă, ce m-am gândit că poate să intre cu fotografia pe pagina de deschidere a ziarului¹¹. Cum să încep și să nu par deplasată? Deschid ușa, salut, mă prezint, îi spun că aș dori un interviu și îl întreb pur și simplu: **„Ce spune Horațiu despre Mălăele?”** Iată și răspunsul-salvator care a generat întregul dialog care a urmat: „Am o impresie nici bună nici rea despre actorul Horațiu Mălăele. Dar acum,

¹⁰ Elmo Scott Watson, art. *Interviul și reporterul*, în revista „Presa noastră”, Nr. 7 (206), p.45.

¹¹ Carmen Neamțu, „Cred că Horațiu Mălăele este un actor care mi-ar plăcea”, în „Observator”, Nr. 2440, p.2.

pentru că mi-ați propus o altfel de privire, vă răspund: Cred că Horațiu Mălăele este un actor care mi-ar plăcea. Măcar și numai pentru faptul că muncește și tot ar fi de iubit”.

Colea Răutu a avut un rol episodic în piesa „D'ale...” în regia lui Horațiu Mălăele. La cei 87 de ani ai săi, actorul îmi amintea de filmele copilăriei în care el juca întotdeauna personajul negativ, banditul din „Toate pânzele sus”, secretarul zelos de partid, ofițerul rus etc. Neștiind cum să încep discuția, l-am întrebat pur și simplu: **Ce le povestește Colea Răutu nepoților săi după atâția ani de teatru și film?**¹² Am avut noroc, actorul chiar avea nepoți. Așa am aflat că avea 60 de ani de carieră și, din răspunsurile primite, am continuat discuția, care s-a dovedit, în final, una reușită, cu informații noi și reacții puternice ale actorului.

- **Ce le povestește Colea Răutu nepoților săi după atâția ani de teatru și film?**
- Da, 60 de ani, domniță, 60 de ani de teatru și film. Nepoții mei sunt cam depărțișor duși, tocmai la Paris, dar sigur că, în fiecare an mă întâlnesc cu ei, mai ales de Anul Nou, și le povestesc despre năzdrăvăniile bunicului lor. Căci teatru am făcut de când mă știu. Din copilărie, pe urmă a urmat liceul la Cernăuți, unde m-am trezit în travesti. Da, așa urât cum sunt am jucat rolul unei fete. Și mic am fost tot urât. Dar tot ce-i mic, chiar și puiul broaștei, e frumos.
- **Așa urât, cum vă alintați, v-au cam urmărit rolurile „pozitive”, de secretari de partid, de activiști...**
- Eh, să știți că dacă m-au distribuit de atâtea ori înseamnă că-i făceam bine. Ha, ha ha...Și înseamnă că n-are importanță ce joci, ci cum joci. Fiecare rol pe care l-am interpretat are propria lui poveste, amintirea sa. În 1956 am jucat un rol de compoziție de care-mi amintesc cu drag mereu, în „Domnișoara Nastasia”. Aveam pe atunci doar 44 de ani.
- **Astăzi, după 44 de ani de la rolul dvs. drag, Horațiu Mălăele v-a oferit șansa de a reveni pe scenă în rolul unui ipistat cuprins de febra din „D'ale... carnavalului”.**
- Iubesc la fel de mult și teatrul și filmul și mă bucur de fiecare dată în fața lor. Nu e prea mare diferență între ele dacă le faci cumsecade pe amândouă. Sechelele unor roluri le simt și astăzi. Sunt acele roluri sportive, care-ți cereau o condiție fizică anume, iar cu vârsta eu tot înaintam, dar nu-mi dădeam seama de consecințe.
- **Cum vă simțiți acum?**
- Mi-e rușine un pic să spun, dar mă simt tânăr. Sunt încă un om care poate lucra, căci dacă n-aș lucra m-ar omorî urâtul!
- **Acum vă simțiți împlinit profesional?**

¹² Carmen Neamțu, „Dacă n-aș lucra m-ar omorî urâtul”, interviu cu Colea Răutu, în „Observator”, Nr. 610, p.6.

- N-aş putea spune asta. E o oboseală care stăruie acum. E momentul să trec pe panta nostalgiilor, să mă uit la alții și să mă bucur de realizările lor. Dacă e un rol mai mic îl accept cu mare plăcere. La viața aceasta de toate zilele mă simt mai tânăr. Ehei, vin generații de actori din ce în ce mai buni. Se formează o generație de aur.
- **Pe dumneavoastră unde v-ați include?**
- Eu rămân la bronz. Îmi place bronzul.
- **Totuși, n-ați râvnit la aurul nici unui rol care n-a mai ajuns spre dumneavoastră?**
- Acum, pentru că insistai, am să vă spun. Mi-ar fi plăcut, spre bătrânețe, să joc în *Neguțătorul din Veneția*.
- **V-ați fi dorit să fiți Shylock?**
- Da, dar vedeți, rolurile îți cer o anumită figură, un anume chip, statură, greutate chiar...
- **Și credeți c-ați fost dezavantajat din punct de vedere fizic?**
- Vedeam în rol un tip masiv, chiar cu burtă. Sau poate unul înalt, să semene în urâtenia lui cu Paganini sau cu un tip machiavelic. Da, cred că statura m-a dezavantajat și totdeauna m-am ferit să nu cad în ridicol. Am căutat întotdeauna să fiu cu măsură.
- **N-ați forțat mai nimic?**
- Am forțat numai în muncă.
- **Și aveți să vă faceți vreun reproș?**
- Că nu mai sunt tânăr.
- **Și tinerilor actori ce le-ați spune?**
- Tinerilor actori nu le-aș da nici un sfat, căci nici eu n-am primit nici măcar unul singur. M-am trezit singur, am trecut prin toată filiera de teatru. De la liceul militar am jucat în piese mici, ba chiar și în operetă.
- **Ați terminat liceul militar?**
- Acolo am învățat să fiu punctual și disciplinat în tot ce fac. Uneori mă fac antipatic cu această exactitate sâcâitoare. Orice poți să faci când ești liber, dar când ești angajat într-un teatru, prins în repetiții și spectacole, atunci ți se cer mari renunțări.
- **Colea Răutu la ce a renunțat?**
- Eu am lucrat după un program. M-am subordonat lucrului societății cu care lucrezi, colegilor, regizorului...Dar niciodată n-am făcut cum face altul. Căci mie nu mi s-ar potrivi ce-i vine altuia mânășă.
- **Ați făcut după cum v-a tăiat capul?**
- Da, sigur, puteți spune: Cum n-a văzut în jur chiar nimic? N-a urmat nici un exemplu? Fiecare suntem diferiți. Iar în meseria asta de actor nu există șabloane, tipare fixe ca la tricotaj sau broderie. Cum te legi de un rol ține doar de subiectivitatea ta, de imaginația ta.
- **Totuși, ați învățat meserie de la profesorii dvs....**

- Am învățat meseria de actor. Acum începe ea să te învețe pe tine. Și dacă rolul meu, oricât de mic de pe scenă, place, înseamnă că 66 de ani de revistă, operetă, musical, teatru și film n-au trecut în zadar. Nimeni nu mi-a spus: Lasă, nu-ți merge, oprește-te! Asta mă face să cred că n-am trecut prin scenă oricum. A rămas ceva în urma mea și asta mă face să fiu liniștit la bătrânețe.
- **Vă simt un pic iritat...**
- Nu-mi place să dau interviuri. Nu știu cum m-ați luat așa, prin surprindere. Tineretul, dragă domniță, poate fi azi îngrijorător, mă cam supără.
- **De ce să vă supere?**
- Știam că suntem un neam frumos sufletește și trupește în credința noastră. Stau și mă gândesc ce-o fi în tărtăcuțele tinerilor de astăzi. Teribilism? Nu știu. Și mă gândesc câte noutăți la care noi, cei mai bătrâni nici nu visam, există azi? Este o stare de lejeritate acum. Și oare ce s-aer întâmpla cu un tânăr actor dacă i se strică jucăria asta, calculatorul? Ce face el cu tabla înmulțirii?
- **D-le Colea Răutu, e o altă generație decât a dvs. cea de care vorbiți. Sesizați un conflict între generațiile de părinți-copii-bunici?**
- N-aș spune chiar așa. Câte n-am făcut și eu când eram tânăr?
- **Vedeți! Și atunci ce le reproșați tinerilor?**
- Cred că li s-a dat prea multă libertate, s-au îndepărtat de familie care e ocupată și ea cu neajunsurile vieții. E goana asta spre bunăstare.
- **Și nu e firească dorința fiecăruia spre bunăstare? Pe vremea dvs. nu era la fel?**
- Era mai altfel, lumea era mai potolită, mai liniștită, deși au fost două războaie mondiale peste noi.
- **Ehei, ce vremuri, unde sunt?**
- N-ai cum să dai timpul înapoi. Știința a făcut pași enormi, am parcurs într-un secol cât într-o jumătate de mileniu. Am încredere în actorii tineri. Zona aceasta a artisticului nu va putea muri niciodată.
- **Poate doar să se degradeze.**
- După unele montări, aș spune că ia alte forme. Se montează azi Shakespeare, *Romeo și Julieta* și stau să mă gândesc cum poți face scena balconului atât de urâtă. Amorul într-o baie.
- **D-le Răutu, dumneavoastră știți prea bine că viziunea regizorală e una subiectivă. Unii v-ar numi de modă veche, prea conservator să accepte și alte variante posibile de lectură, printre care și cea despre care ați amintit, a lui Beatrice Bleonț.**
- Ce-i aia de modă veche? Și apoi care e noutatea la așa o montare ca cea de mai sus?
- **Păi, tocmai această alt fel de viziune, una inedită asupra textului vechi.**
- Și ce mi-a arătat ea mie? Cui îi place se duce. Pe mine nu mă interesează așa ceva. Nu pentru că aș fi obtuz, ci pentru că nu sunt curios și pentru că știu că n-am să văd nimic bun.
- **Înseamnă că „O scrisoare pierdută”, spectacolul care a deschis stagiunea la Naționalul bucureștean, în regia lui Alexandru Tocilescu, cu siguranță n-ar fi pe gustul lui Colea Răutu?**
- Acela e un altfel de Caragiale. Cred că unele lucruri trebuie să rămână clasice. Nu-mi place, detest vulgaritățile.

Tudor Vlad, în lucrarea sa **Interviul de la Platon la Playboy** (Ed. „Dacia“, Cluj-Napoca, 1997, cap.7: „Ziarista și interviul“, pp.94-95), susține existența unui *avantaj* în cazul în care jurnalistul intervievator este femeie. Profesorul clujean citează din ziarista Oriana Fallaci, după care a fi femeie poate fi un avantaj în perspectiva interviului, cu condiția ca jurnalista să nu apeleze la farmecul feminin pe parcursul discuției și să nu se poarte ca o cocotă. „Ele pot profita de pe urma farmecului lor pentru a obține un interviu, dar apoi trebuie să se comporte ca orice profesionist al mass-media care vrea să-și facă meseria“.¹³ Un proverb, care circulă în presa americană, este citat de Tudor Vlad, în cartea amintită, și spune că ziarista trebuie să „act like a lady, look like a girl, think like a man, and work like a dog“.¹⁴

Dialogul reprodus în presă sau adunat într-un volum de interviuri devine o cheie, un COD prin care intervievatorul își învață cititorii să(-și) pună ei înșiși întrebări, să iscodească, să ajungă la esențe. Interviurile din presă, cărțile de interviuri, jurnalele, memoriile nu fac altceva decât să redescopere virtuțile comunicării, ale dialogului, cu sine sau cu celălalt. Chiar dacă, sub presiunea clipei, intervievatorii renunță adesea la rafinamentul întrebării formulate de maeștrii în retorică ai antichității.

Concluzii

Așadar, putem spune că interviul este înainte de toate o conversație cu un demers investigativ¹⁵, fiind o specie care informează și elucidează, clarifică o situație despre care ziaristul scrie. În mod ideal, interviul este un dialog între două persoane, în care una pune întrebări iar cealaltă răspunde prompt, complet și coerent. Ken Metzler dă o definiție a interviului în care subliniază rolul celor doi protagoniști ai dialogului: interviul este o conversație, de obicei între două persoane, pentru a obține o informație în beneficiul unei audiențe nevăzute. Interviul este văzut ca un schimb informațional ce poate da naștere unui nivel de înțelegere la care

¹³ Tudor Vlad, **Interviul de la Platon la Playboy**, Ed. „Dacia“, Cluj-Napoca, 1997, p.95.

¹⁴ *Ibidem*, p. 95. Ziarista trebuie să acționeze ca o doamnă, să arate ca o fetiță, să gândească ca un bărbat și să lucreze ca un câine.

¹⁵ Michel Voirol în **Guide de la redaction**, Editura „CFPJ“, Paris, 1992.

singură, nici una dintre părți nu ar avea acces. Schimbul informațional la care se ajunge în urma interacțiunii reporterului cu interviuatul duce în mod evident spre un nivel nou de cunoaștere.

Conversația aflată în sfera acordului mutual (din care ambele părți au de câștigat, fără a-și provoca prejudicii una alteia) se realizează în vederea publicării interviului. Pe parcursul desfășurării interviului, așa cum afirmă și Ken Metzler în analiza sa, schimbul de informații se realizează doar în contextul dat, astfel că singur, nici reporterul și nici interviuatul nu ar avea acces la acel nivel de cunoaștere specific.

Interviului este văzut ca o investigație care are ca scop strângerea unor informații sau opinii inedite direct de la o persoană reprezentativă care acceptă ca declarațiile sale să fie aduse la cunoștința publicului.¹⁶ Nu orice dialog merită să fie publicat în maniera de interviu, cu întrebări și răspunsuri. Dacă informațiile culese de ziarist sunt seci, putem transforma interviul în știre dezvoltată, păstrând din discuție câteva citate semnificative. Rolul jurnalistului este să stabilească un dialog viu, incitant.

BIBLIOGRAPHY:

1. Capelle, Marc, **Ghidul jurnalistului**, Editura „Carro”, București, 1994.
2. Cazacu-Slama, Tatiana, **Stratageme comunicative și manipularea**, Ed. „Polirom”, Iași, 2000.
3. Neamțu, Carmen, **Convorbiri cu vedere la microfon. Arta interviului. Chipuri și moduri**, Ed. „Mirador”, 2009.
4. Popescu, Cristian Florin, **Dicționar explicativ de jurnalism, relații publice și publicitate**, Editura „Tritonic”, București, 2002.
5. Preda, Sorin, **Tehnici de redactare în presa scrisă**, Editura „Polirom”, Iași, 2006.
6. Săftoiu, Claudiu, **Jurnalismul politic. Manipularea politicienilor prin mass-media, manipularea mass-media de către politicieni**, Ed. „Trei”, București, 2003.
7. Tolcea, Marcel, în **Manualul de jurnalism**, vol. I, Ed. „Polirom”, Iași, 1997.
8. Vlad, Tudor, **Interviul de la Platon la Playboy**, Ed. „Dacia”, Cluj-Napoca, 1997.
9. Voirol, Michel, **Guide de la redaction**, Editura „CFPJ”, Paris, 1992.

¹⁶ Marc Capelle, *Ghidul jurnalistului*, Editura „Carro”, București, 1994, p.55.

10. Watson, Elmo Scott, "Interviul și reporterul", în revista „Presa noastră“, Nr. 7 (206).